

Blade af Karlslunde Kirkes Historie

i henved 300 Aar.

Ved Lærer V. Mortensen.

Kirken er et gammelt Hus, det ældste i Byen; men det kan ikke bestemt siges, hvad Aarstal man skrev, da de første af de svære Mure rejstes; det er muligt, at der er gaaet mere end 600 Aar siden da; nogle skraat tilhugne Sokkelsten paa Kirkens Nordside kunde tyde derpaa. I Tidens Løb er der bygget til baade i Øst og Vest, saa hele Kirken nu har en Længde af 26 m ($41\frac{1}{2}$ Al.) udvendig.

Hvis disse gamle Stene kunde tale, vilde vi med spændt Opmærksomhed lytte; vi vilde faa at høre om de Mænd, der med sindig Alvor, vel ogsaa med Bøn og Sang, lagde de første Grundsten til dette Guds Hus; om Indvielsen, da der lød Messe og Hymner paa Latin, medens Røgelsekarrene fyldte Rummet med Duft, og Vievandet stænkedes paa Huset og paa Menigheden, der med Ærbødighed knælede paa det hellige Sted. Vi vilde høre om den nye Forkyndelse og de nye Skikke, der indførtes ogsaa her, da Klangen af Luthers mandige Tale var naaet her op til vore Egne. Og vi vilde høre om de mange, mange Slægter, der bares ind for at helliges med Daabens Vand; om dem, der stod frem og bejaede deres Daabspagt; om dem, der knælede ved Herrens Børd for at faa Styrke til det Liv, som de ogsaa her havde lovet at leve i Kærlighed og Troskab til Døden; og endelig vilde vi høre om det Væld af Taarer, der her

er grædt, mest da, naar de kære bares ud gennem Kirken for at sænkes ned i den indviiede Jord derude i de dødes Have.

Stenene tier, og dog har de deres tavse Sprog, der med historisk Alvor taler til os, der har lært at tyde det, om ikke i Enkeltheder, saa dog saaledes, at vor Tanke viser os et Billede af de svundne Tider.

Kirkeejere. Kirken tilhørte Kongen til 1688, da den blev solgt til Justitsraad, Landsdommer Andr. v. Engberg. Dennes Dattersøn, Justitsraad Chr. v. der Maase, solgte den 1717 til Justitsraad, Godsejer Peder Benzon, Gjeddesdahl. Her blev den ved at høre til indtil 1908, da den efter Tiendeloven afløstes og overgik til Selveje. Vurderingssyn afholdtes 24. Juni 1908, og Afleveringen fandt Sted 23. Novbr. 1908. Til Stede var Provst Kjølhed, Godsejer Valentiner, Murerm. Schledermann, Tømremester Reimer og Kirkeværgen, Lærer Mortensen, samt Menighedsraadet. Til Kirkens Grundfond henlægges 2700 Kr., til Vedligeholdelse 11725 Kr. + 40 Kr. for afløst Pligtarbejde. Kirken er assureret for 20150 Rdlr. (Summen var i 1862: 20500 Rdlr., siden 1864: 20150 Rdlr.)

Kirkens ældste Regnskab er fra 1618, det ældste specificerede fra 1641. Det ser saaledes ud:

Anno 1644 Den 22 February hafver duelig och velbiurdig Mand Niels Trolle till Trollholmb, Ko. Ma. Befalingsmand paa Roeschilde-Gaard, Udi hans Velbhs. egne (saa vel) som Hederlig och Vellert Mand Her. Madtz Johansen i Calslund, Prouist i Thuneheret, Nærværelse och paa-hør Ladet efterhøre och igiennemgaa Calslund Kierckes Regenschabff paa Indtegt och Udgifft som Morten Hanszen och Jens Mogenszen i Calslund Kierckevergere der sammesteds for it Aar haffve indlagt beregnit fra Phillipi Jacobi Dag 1641 och Ph. Jacobi Dag 1642, och er saaledis till Regenschabff ført och got gjort som effter følger:

Indteigt.

Annamit som var i beholdning aff neste forleden Aars Regenschabff effter des Liudelsze:

Penninger . . . . . 180 Dlr. $1\frac{1}{2}$ M. $11\frac{1}{2}$ Sk.
 deraf it Aars Rente $10\frac{1}{2}$ Dlr. 1 M. $3\frac{1}{2}$ Sk. $\frac{1}{2}$ Dn.

Annamit Kierckens tiende, som Anna Rasmus Michelsens har i feste och derpaa fremuiste feste breff och er effter Capitels Kiøb soldt:

Biug 12 pund, pundet $9\frac{1}{2}$ Dlr., er . . . . . 114 Dlr.
 Hauffre 10 tdr., tønden 6 M., er . . . . . 15 —

Giffues aff en hauffve Ved Kircken, som Præsten bruger, dog ick fremuiste feste breff derpaa 2 M. 4 Sk.

aff et Støcke Jord i Strandmarken, som Præsten iligemaade bruger . . . . . $7\frac{1}{2}$ Sk.

Tauffle Penge . . . . . $1\frac{1}{2}$ Dlr. „ M. 2 —

Rente Penge aff 200 Rdlr. hos Kg. Mai. . . . . 12 Dlr.

Ringe Penge . . . . . 1 Dlr. 4 Sk.

Summa Jndteigt Pendinge $335\frac{1}{2}$ Dlr. $8\frac{1}{2}$ Sk. $\frac{1}{2}$ Dn.

Udgiff.

Studii Skat . . . . . $1\frac{1}{2}$ Dlr. $1\frac{1}{2}$ M.

Visitats Penge . . . . . $1\frac{1}{2}$ —

Kierckestollenes bekostning . . . . . $4\frac{1}{2}$ —

For Brød och Vin . . . . . 8 —

Holdts Penge till Deignen . . . . . 2 —

Till Støffle Penge . . . . . 2 —

For Kierckens Klæder at holde Rene . . . $\frac{1}{2}$ —

For Seirvercket att stille . . . . . 6 —

May til Kiercken och Sand . . . . . $\frac{1}{2}$ —

Giffvit for tuende Alterlius vox 14

Pund, for Pundet 2 M., for hvert

Pund till Arbejdsløn 4 Sk. och till

Dricke penge 8 Sk. er . . . . . 8 —

For dem att hente . . . . . $\frac{1}{2}$ —

Smørelse til Klockerne . . . . . $\frac{1}{2}$ —

Ollie till Seirvercket . . . . . $\frac{1}{2}$ —

Summa Udgiff Pendinge 36 Dlr. $1\frac{1}{2}$ M.

Lignedt och Lagt Udgiffen Imod Indteigten da Befindis Kiercken att haffve i Beholdning Pendinge 299 Dlr. 1 M. $\frac{1}{2}$ Sk. $\frac{1}{2}$ D.

Deszligeste haffver Kiercken hos Ko. Ma. paa Rente 200 Dlr., hvoraff Renten er betald til Næstforleden den 14

July. Udiligemaade haffver Kiercken i Beholdning hindis Rente af Indkomst for Nærværende Aar Ao. 1642.

Actum Roeschildegaard.

Niels Trolle

Ut supra

suppra.

Matths Johansen

manu propria supra.

Att forskreffne Kiercke Regenskab er Redt Indført och Reignet Bekiender Jeg Underschreffne.

Søffren Rasmussen.

Egen Haand.

Tilbygning og Udbedring. Saaledes som Kirken staar nu, har den staaet siden 1658, da det nuværende Kor blev indrettet. Allerede 1644 var Kirken saa brøstfældig, at man sendte Bud til en Muremester i Roskilde om at komme og se paa den; han har rimeligvis gaaet herud, men man lejede for 2 Mark en Vogn til at køre ham hjem. Man „tingede“ med ham om at istandsætte Kirken for 106 Rdlr., og i 1645 foretoges saa den store Reparation baade paa Taarn og Skib. Med 3 Vogne hentede man Mester og hans 2 Karle og Tjenestepige. Vognlejen var for hver Vogn 1 Rdlr. I 28 Døgn boede disse Folk herude; Karlene laa om Natten i „Kirkeladen“, hvorimod Mester og Pigen laa i Byen; der betaltes for deres Senge 2 Sk. og 1 Sk. pr. Nat.

Saa indkøbtes Materialier:

I Roskilde:

Hos Niels Rasmussen:

5 Læster Kalk à 15 Mark	18 $\frac{1}{2}$ Dlr.	1 Mk.
15 Vogne at hente dem ved Stranden à 2 M.	7 $\frac{1}{2}$	—
200 Mursten à 2 D. 1 M.	4 $\frac{1}{2}$	—
Vognleje	1	—

Hos Amon Andersen:

200 Mursten à 2 Dlr.	4	—
2 Vogne at hente dem	1	—

Hos Gregers Pottemager:

500 Tagsten à 9 M.	11	— 1 —
----------------------------	----	-------

5 Vogne à 2 M.	21 $\frac{1}{2}$	—	
Hos Anders Skaaning:			
2 Tylter Deller à 10 M.	5	—	
5 Sparrer à 12 Sk. og 2 Tylt Lægter à 2 M. 2 Sk.	2	—	
2 Vogne à 2 M.	1	—	
I Kjøge:			
Hos Jens Poulsen:			
1 Læst Kalk	3	—	
Vognleje			3 —
Hos Peter Sørensen:			
400 Tagsten à 9 M.	9	—	
4 Vogne à 2 M.	2	—	

Desuden brugtes 16 Læs Sand à 12 Sk., 8 Tdr. Haar (til at blande i Kalken) à 1 M., 60 Tdr. Vand à 2 Sk., 4 Favne Hampereb og 28 Fv. Hampevævel; desuden et „Bæget Tave“ paa 14 Favne til at hejse Stenene op med paa Taarn og Skib; det blev næsten opslidt, saa der maatte betales for Slid 2 Sk. pr. Favn. Til Stilladset brugtes for 2 Dlr. og 2 Sk. Søm. Endelig blev 2 Tønder og 1 ny Spand slaede itu; de maatte erstattes med 1 M. for hver Tønde, $\frac{1}{2}$ Sk. for Spanden. 1 Daler var dengang 4 Mark à 16 Sk. à 12 Denarer.

1656 bruges 10 Tylter Lægter til nyt Tag over Kirken, og 1658 foretoges nye store Arbejder. Man henter Murer- mester Jens Pedersen i Roskilde. Det maa antages, at det bag Alteret værende Sakristi, der nævnes 1655, dette Aar er lagt til Kirken; thi der staar i Regnskabet: „Brækket et stort Hul paa Muren Sønden i Koret for Lysnings Skyld, eftersom Kirken er bleven for- længet.“ Endvidere fik Koret Hvælving: „Betalt Jens Pedersen for Hvælvingen i Koret, som han har forfærdi- get efter Fortingning 60 Dlr.“ — Samtidig muredes en ny Alterfod og et „Sæde“ om Alteret. Endelig lagdes 10 Fag Tag paa Sydsiden med Hulsten.

I 1662 byggedes 7 Favne ny Mur om Kirkegaard- den, 8 Fv. udbedredes, og 24 Fv. omlagdes. Dertil brug- tes 33 Læs Kampesten, 400 andre Sten, 9 Læster Kalk,

31 Læs Sand, 4 Tdr. Haar, 9 Læs Ler og 25 Læs Vand. Arbejdsløn for hver Favn ny Mur var 3 Dlr. — Endvidere indlagdes 3 Rister (Røster). Disse laa foran Laagerne for at hindre Kreaturer i at gaa ind paa Kirkegaarden. I 1648 havde man forsynet Porten og en Laage med Rifler „for at hindre Svin i at løbe ind“.

1664 brugtes 600 Tagsten til Udbedring af Kirkens Nordside og Vaabenhus. Det synes, som om de gamle smalle Tagsten efterhaanden er afløst af „hule“ Sten. 1 Lispund Fæhaar kostede dette Aar 1 M.; der brugtes 7 Lp.! I 1666 maa der 21 Vogne af Sted efter Kalk og 500 Tagsten, Deller og Lægter. 1667 maa Jens Murmester udbedre Taarnets søndre Side, men saa har vist ogsaa hele Kirken gennemgaaet en grundig Udbedring. Men foruden alt dette er der stadig kostet mange Penge paa Vinduer og Inventar. Over Kirkegaardsporten har været en murret Bue.

Vinduerne var fra gammel Tid rundbuede, Karmene af Egetræ; Ruderne sad i Bly og var meget smaa. I 1655 indsætter Claus Glarmester fra Roskilde 363 nye Ruder (à 1 $\frac{1}{2}$ Sk.), deraf i Sakristiet 95 Ruder. Det er eneste Gang, Sakristiet nævnes i de af mig gennemlæste Regnskaber. 20. Juli 1658 faar Lauritz Snedker i Roskilde 4 Dlr. 2 M. for en Vindueskarm af Eg. Hans Glarmester fik 5 Dlr. for Ruderne med Bly og Christen Smed i Carlslunde 3 Dlr. 11 Sk. for 3 $\frac{1}{2}$ Lp. Jern til Stænger i Vinduet. Arbejdsløn 13 M. 8 Sk. Endelig fik en Smed i Roskilde 6 M. for Beslag dertil. 1663 faar Casper Snedker i Roskilde 16 Dlr. for en smuk Alterrude med Palmeværk.

1666 er Glarmesteren her igen og leverer 128 Ruder og en Mængde nyt Bly; et helt Vindue og en „Tavle“ ganske bortblæst og sønderblæst. Der maa vel have raset en stærk Storm.

1671 blæste atter 3 Vinduer ned.

Det maa antages, at Trævinduerne har siddet lige til vor Tid. I 1812 var en Ramme i Vinduet ved Alteret

raadden. 1849 blev der indsat 6 Jernvinduer¹⁾; de var spidsbuede og mindre end de gamle rundbuede. I hele Kirken er nu kun 126 Ruder.

Dekorationer. I Novbr. 1910 fik hele Kirken nye Dekorationer, malede i flere Farver af Malermester J. P. Mathiassen, Karlslunde, efter Tegning af Arkitekturmaler Malling, Roskilde. De gamle var sorte og lidt kluntede; de fandtes kun i Skibet. Hvor gamle de var, lader sig næppe bevise; de nævnes ikke i Regnskaberne fra 1618 til 1671, men i Kirkens Beskrivelse fra 1755 staar: Kirken overalt, undtagen under Taarnet, paneled og maled, som dog efterhaanden forfalder og ey holdes ved Lige.

Dørene. Kirken har fra gammel Tid haft Indgang baade paa Mands- og Kvindesiden. Paa den gamle Yderdør for Vaabehuset stod: Anno Dni MDXXIX (1529); den var der endnu i 1755. Den nuværende Dør til Kirken er lavet i Slutningen af 1870'erne af Snedkermester Hans Mathiassen, Karlslunde. Kvindernes Dør ses tydelig i Omrids paa Kirkens Nordside; der er en Bue af Kridtsten over den. Allerede i 1755 skrives, at den „i gammel Tid“ er tilmuret.

Altertavlen. Den gamle Altertavle stod foran nuværende Kor. Der er i Hvælvingen malet med Sort Chr. IV.s Navnetræk, 1634 og nogle Figurer, der kunde ligne Spidsen af Altertavlen. Hvorledes denne har været, vides ikke, men den har haft Udskæringer, hvilket fremgaar af Regnskabet fra 1656: Giffvedt Lauritz Snedcker i Roskilde for Altertaufflen med Billeder og Lister at fly til rette och paalime igien och nogle Lister aff ny giøre: 4 Dlr. Denne Altertavle flyttedes længere mod Øst, da Kirken forlængedes 1658; men den maa have været meget forældet, thi i 1667 bestilte man en helt ny hos Casper Snedcker i Roskilde. Da den var færdig, sendte man 8 Vogne til Roskilde efter den og Snedkeren, hans Folk og Redskaber. De stillede den op, og Anders Smed i Crsl. lavede to Ankere til at fæste den i Muren.

1) Nu har Kirken 8 Vinduer.

Casper skulde have 307 Dlr. 2 M. for Tavlen, men det varede 6 à 7 Aar, inden han fik de sidste. Han fik

1667:	135 D. 2 M. 14 Sk.
1668:	34 — 2 — „ —
1669:	46 — „ — „ —
1670: 6 Pund Byg,	20 — 1 — „ —
1671 do.	20 — 1 — „ —
	<hr/>
	256 D. 2 M. 14 Sk.
Rest efter Contract	50 — 3 — 2 —
	<hr/>
	Ialt: 307 D. 2 M. „ Sk.

Naar hertil kommer 3 Dlr. for Vognleje og 2 M. til Smeden, har Altertavlen altsaa kostet 311 Dlr. at anskaffe. Først i 1685 blev den malet. Derom fortæller en malet Trætavle ved Alteret:

Effter Høyædle oc Vellbaarne Stifft Amptmands H: Otto Krabbes, Sampt Vellædle oc Høyærværdige H: Biscops Doct: Hans Baggers Gunstige Bevilling oc tilladelse, Er Denne Kirckis Altertavfle Stafferet Anno 1685, Gud til Ære, Kircken Til Prydelse, Oc da var H: Villads Ollsøn i Grefve Provst i Herridet, H: Lavridtz Bagge Sognepræst Her Til Steden, Oc Peder Madtzøn I Karlslund Kircke-Verge. Hans Lavridtzøn Maler af Nestved. Pinxit.

Altertavlen er 5,6 m høj, 5 m bred og fylder det meste af Korets Østvæg. Den er skaaren i Eg i Barokstil. Midtpartiet er Nadverens Indstiftelse, og derunder er Indstiftelsesordene udskaaret med ophøjede Bogstaver. Rammen om Billedet er smukt gennembrudt Arbejde. Paa Siderne de fire Evangelister med Symboler. 4 snoede Søjler, 1,5 m høje, er forsynede med Vinløv og Drueklaser og bærer et Fremspring med fire mindre Søjler; her staar Christus, Moses og Johannes Døber; længere ude Peder og Paulus. Rundt om paa Tavlen er 36 Englehoveder og megen anden Udskæring, og øverst en Krone med Fr. III.s Navnetræk.

I Efteraaret 1904 blev Tavlen grundig udbedret og malet op; under Prof. Magnus Petersens Ledelse udførtes Arbejdet af Maler Rastrup. Arbejdet kostede 1000 Kr.

Alterbordet er forsynet med store malede Lillier og Solsikker. Den gamle Maling opfriskedes 1910 af Maler Malling, Roskilde.

Tværbjælken. Tværs over Skibets østlige Hvælving er en gammel dekoreret Bjælke, der bærer et stort Frelserkors og ved dets Fod to fritstaaende Figurer, Jomfru Maria og Ap. Johannes. Oven paa Bjælken er Huler til Lys. Paa Korsets Spidser er Evangelisternes Symboler, og bag paa staar: Ydmyghed. Taalmodighed. Troen. See Det Guds Lam Som Bar Verdens Synd.

Bjælken — som er malet op 1910 (Malling) — har mod Vest denne Indskrift:

SCIRE CUPIS, QUÆ SCALA POLI, QUÆ SUMMA SALUTIS. PATRIS AMOR. CHRISTI PASSIO, VERA FIDES. DAT PATER IN CHRISTO, RECIPIT FIDUCIA COELUM, MOX PATET: IN CHRISTUM CREDE, BEATUS ERIS.

Paa Østsiden:

MEMORIA CRUCIFIXI OMNE VITIUM IN NOBIS CRUCIFIGET.

Mulig danner denne Bjælke den gamle Korslutning; i hvert Fald er den meget gammel.

Prædikestolen staar i Skibets midterste Hvælving og er gammel med Udskæringer i Eg, hvilke dog ret uforstaaende er overmalede. I de fire Felter fremstilles i Udskæring: Jesu Begravelse, Opstandelse, Himmelfart og Dommedag. Derunder med forgyldt Skrift: Guds Ord bliver til evig Tiid. Paa „Himlen“ staar: Salige ere de, som høre Guds Ord og bevare det.

Kirke stolene har fra gammel Tid været forsynede med Døre. Det kunde synes, at der omkr. 1635 er anskaffet nye Stole (paa Afbetaling). 1648 leverer Caspar Snedker i Roskilde 32 nye Stoledøre à $3\frac{1}{2}$ M., er 28 Dlr. 1649 kommer Hans Sejrmager fra Roskilde herud og beslaar Dørene med 600 Søm; det kostede $25\frac{1}{2}$ Dlr.

12 Sk.! I 1651 hentede man Hans Maler i Roskilde, som malede Dørene grønne; det kostede 10 Dlr. Vognleje til disse 3 Mænd var 9 Mark. De Døre kostede alt-saa 55 Dlr. 3 M. 12 Sk.! — I 1665 leverer Caspar Snedker en ny Skriftestol (18 Dlr.). Den blev malet op 1686.

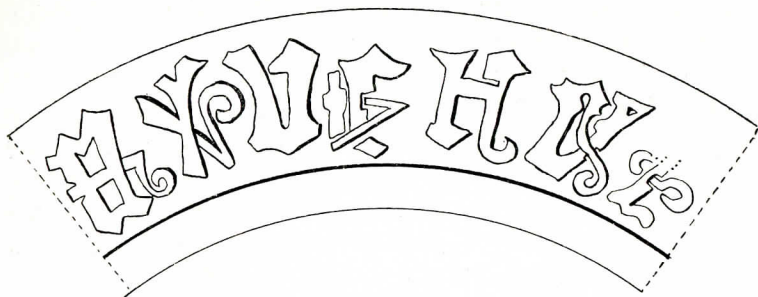
I disse Stole havde hver Gaard sin bestemte Plads; det overholdes tildels endnu. I 1704 førtes Strid imellem Ole Laursens Kone og Degnens Kone Maren om, hvem af dem der skulde have det øverste Stade i den Stol, hvor de havde Plads sammen. Først dømte Provsten dem imellem; det hjalp ikke; saa maatte Præsten og Kirkeværgerne mægle. Enden blev, at Degnens Kone for sin Tid skulde have Plads i den øverste Stol i Kirken, som kaldtes Barne-stolen. For denne Føjelighed lovede Ole Laursen at give 1 Td. Havre aarlig til de fattige.

De her omtalte Stoledøre maa have været nogle andre end de ret tarvelige, der er i Kirken nu.

Degnestolen har været der, hvor Orgelet nu staar, og er desværre forsvundet, da Orgelet kom; den var ældre end fra 1628. Nogle Rester er anvendt om Orgelet; der findes en Del Navne skaaret, f. Eks.: LIW 1628. ANO 1643 HA. ANNUS MATTHIÆ 1644. Det er ikke Navne paa Degne, men viser Stolens Ælde. Een Degns Navn er bevaret: IOHAN NICOLAI RASMUSSEN 1832.

Orgelet er en Gave fra de Gjoeske Legater 1855. Kirkeejeren, Godsejer Valentiner, gav Lov til at opstille det, men vilde ikke paatage sig Vedligeholdelsen. I Skrivelse af 14. 7. 55 fremhæver Legatbestyrelsen, at Orgelet er givet til Menigheden med Vedligeholdelsespligt for denne. Sagen gik til Ministeriet, der gav Kirkeejeren Ret. Senere har saa Ejeren alligevel godvillig betalt.

Døbefonten er af Kampsten, formet som et Bæger med Rebsnoning foroven. Daabsfadet er af Messing, men overmalet. I Bunden Mariæ Bebudelse i Relief; udenom nogle bogstavlignende Ornamente; de samme gentages 5 Gange. I Kanten er Hjorte og Hunde. (Fade med denne Udsmykning ses i mange Kirker.) Over Fonten et

buet Laag af hamret Kobber. Vægt 6 kg. Er af mig befriet for en skæmmende Maling.

Pulpituret, alm. kaldet Paladset, var tværs over Kirken foran Taarnet. Trappen gik op over Døbefonten. Det blev baaret af en smukt udskaaen Bjælke, og Rækværket var foroven pyntet med Figurer, der kaldtes Dukker. Hele Pulpituret blev nedtaget i 1861, af hvilken Grund vides ikke. Særlig medtaget kan det ikke have været, thi i Synsprotokollen fra 1860 staar: „Intet fandtes at ud-sætte.“ Bag paa Pulpituret stod: Ao. 1609 lod Hr. Hans Pedersøn Kiuse dette Arbeide giøre paa Kirkens Bekostning.

Kirkeblokken hører ogsaa til de forsvundne Ting. Den havde sin Plads ved Kvindesiden, hvor endnu en Stump Træ i Gulvæt viser dens Plads. Den blev repareret 1665.

To Tavler. 1) Over den gamle Degnestol stod „løst hensat“ en Trætavle, der nu hænger i Koret. Den har en latinsk Indskrift, der paa Dansk er saaledes¹⁾:

Særdeles ærværdige og lærde Hr. Johannes (Hans) Olavsens af Roskilde, i 19 Aar Præst for Karlslund og Karlstrup Menigheder; aarvaagen og flittig i sit Embede, med Kærlighed til Ret og Sandhed, maatte prøve saavel det ugifte Livs Besvær som ogsaa andre en stifmoderlig Skæbnes Vanskeligheder, og hjemsøgte ogsaa af sørgelig Ildebrand²⁾; omsider gift i næppe 3 Aar, i hvilket Ægteskab han med sin Hustru Barbara Mortensdatter Radech fik 2 Døtre, den ene født efter hans Død. Hensov forsonet i

1) Velvilligt oversat af Pastor Glahn, Snoldelev.

2) Aar 1676.

den Herre Jesus Aar 1685 d. 19. Maj, 51 Aar gml. Freden og Hvilen, som han under Haab og Stilhed eftertragtede i Live, ejer han nu for evigt.

At leve er mig Christus, at dø en Vinding (Fil. 1,21).

Sat til skyldig Æresbevisning og kærligt Minde af hans Efterlevende.

2) En Trætavle. Over den gamle Skriftestol (den nuværende øverste paa Mandssiden) hænger en Trætavle med følgende Indskrift:

De tre Hæderlige Mænd Alle Sognepræster Her til Steden Her Matths Johansøn Vessell, som døde Anno 1657, Var Sognepræst i 38 Aar Oc Provst i 13 Aar, Her Peder Corfidtzøn, betiente steden Paa fierte Aar, oc Døde Anno 1661. Her Efvert Willumsøn Dichmann, Døde Anno 1666, i sit Embedis siette Aar, Alders 34. Till en Kierlig oc Christelig ihukommelse Er denne Tavle opsæt oc Bekostet Aff Samptlig Deris Effter Lefverske Boeld Michels Datter Anno 1686.

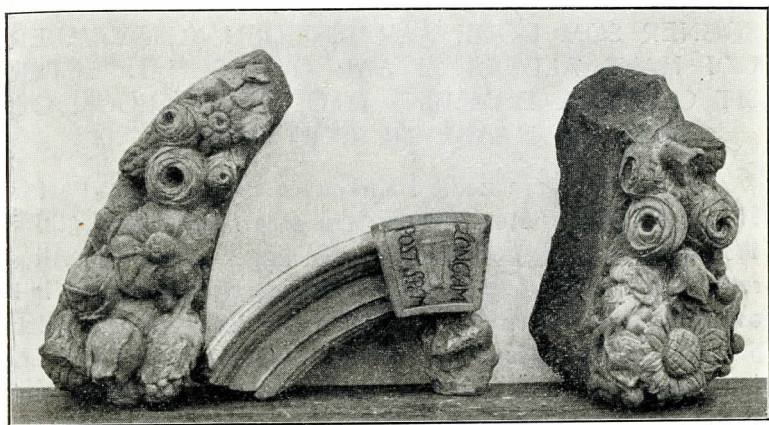
Saa skrider tiden bort, oc grafven monne samle Saa vel dend unge, som dend Alderne oc gamle, Lær os, o Gud, vor tid oc vore Dagens Maal At vi oc velbereed Kandricke Dødsens skaal.

En forsvunden Tavle. I sin Omtale af Kirken skriver Pastor Lorentzen 1755: Paa en sort Marmortavle, indsat i Muren ved den aabne Begravelse, lidet neden for Alteret, paa den nordre Side:

Denne Steen og aabne Grav er indrettet af kierlig Ære, mod sin hierte Sl. Hustrøe, Cathrine Giertrud Largelo, fød i Ratzeburg 1658, d. 7 Sept. af Kay Largelo og Sabina Bræmer, ægteviet 1696, 2. Decembr. med Mag. Christoph Dieterich Friedenreich, Sogneprest i Carlslund, velsigned med 3 Børn, Gottfried Christian 1697, 6 Nov., Johannes 1699, 4 Marts, og Magdalena Catharina Friedenreich 1701, 28 Marts. Maria mod sin Gud, en Sara mod sin Mand, En Martha i sit Huus, Abigails Forstand, Hos hende havde Sted, som stedet her sin Krop, Med Rachel gav sin Aand i Jesu Hænder op. 1701, 17 April.

Denne Tavle er forsvunden, rimeligvis uskaan-

somt nedtaget i 1861. Paa Loftet i den gamle Skole fandt jeg en buet Sandsten med Indskrift: LONGAM POST SPEM — og i Kirkegaardsmuren opdagede jeg en Dag en Sten med en udhuggen Rose; ved at fjerne noget Kalk kom to smukke Sandsten med udhugne Blomster til Syne; jeg lod dem udtage og mener i disse tre Sten at have Resterne af Indfatningen til ovennævnte Tavle.

Gamle Billeder. 1. Lige overfor Prædikestolen hang i gamle Dage to Trætavler med malede Brystbilleder af Præsten Hans Kiuse (f. 1547, Præst her 1577—1619) og hans anden Hustru Dorthé Nielsdatter (død 1619, 17 Dage før Manden). Præstens Billede var faldet ned og gaaet itu allerede 1755, hvorimod hans Hustrus var der endnu den Gang. 2. Længere mod Øst, men ogsaa paa Nordvæggen var paa et stort Lærred malet legemsstore Billeder af Pastor Dichmand (1661—66), hans Hustru Boeld Michelsdatter og 3 Børn. I Baggrunden saas Kristi Kors. Dette store Billede var allerede raadnet bort 1755.

Brudelys. I 1755 skriver Pastor Lorentzen: „Lige ned for Prædikestolen staar 2de lange Stager med skantet Bret, og Pig oven paa, til at sætte Lys paa, som fordem har været brugt og baaret for Brudefolk; en paa Mandfolkens Stoeles Side, den anden ved Qvindfolkens Stoele.“

Ogsaa de er forlængst forsvundne.

Begravelser i Kirken. I Kirkens Gulv ligger to Ligstene. 1. Ved Knæfaldet Pastor Dichmands med denne Indskrift:

HER UNDER HUILER UDI HERREN HEDERLIG
OC UELLERD MAND S HER EFVERDT WILLUMSEN
DICHMAND BARNFØED UDI MALMØE FORDUM
SOGNEPRÆST TIL KARSLUND OC KALSTRUP
SOGNER SOM DØDE AAR 1666 DEN 6 NOVEMBER
UDI HANS ALDERS 32 AAR GUD SCHAL EFTER
SIT ORD PAA DOMMENS DAG SAMLE LEGOM OC
SIÆL TIL HAABE TIL EVIG GLÆDE I. H.

2. Lidt længere nede i Kirken er en Sten over Pastor Hans Kiuse. Men denne Sten maa være flyttet, thi i 1755 nævner Past. Lorentzen, at den ligger „strax ved Alteret“. Formodentlig er Knæfaldet udvidet (det gaar lidt ind over Dichmands Sten), og for ikke at skjule Kiuses Sten, der bærer et Billede af ham selv, har man lagt den ned i Kirken. Indskriften er nu næsten udslettet, men der har staaet:

HER LIGGER BEGRAFVEN HEDERLIG OC VEL-
LERD MAND H(ER) HANS PEDERSON KIUSE SOM
VOR SOGNEPREST TIL KARLSLVND OC KAGSTRVP.
KIRKER I 42 AAR HAN VOR BARN FØD I KIUSE
HER I SIELLAND AAR 1547 OC DØDE DEN 27
DECEMBER AAR 1619 OC SAA LIGGER HOS HAN-
NEM BEGRAFVEN 2DE HANS KIERE HOSTRVER
MAREN ANDERSDAATER SOM DØDE DEN 12
MARTII AAR 1581 OC DAARETE NIELSDAATER SOM
DØDE DEN 10 DCBR AAR 1619 GVD GIFVE DEM
ALLE EN ÆREFVLD OPSTANDELSE

Saa har der været en aaben Begravelse med Lemme over, som Past. Friedenreich lod indrette (se Tavlen ovenfor) ved „Præstekonens Stol“. Den er nu fyldt til, men maa have været foran Orgelet, hvor Gulvet er sunket. I 1812 var Lemmen skrøbelig og blev udsat til

Reparation. I denne Begravelse ligger antagelig Præsterne Hans Olufsen (1685) (hvis Grav var der i Forvejen), Pastor Friedenreichs første Hustru (1701), Provst Lorentzen (1765) og Hustru (1754) og mulig nogle Børn.

Et andet Sted i Kirken, mulig ved Døbefonten, ligger Degnen Johannes Buch, begr. 28. Marts 1721.

Kirkens øvrige Inventar. Den ældste Inventarieliste er fra 1646. Den er saaledes:

- 1 stor forgylt Kalck og Disk.
- 1 liden forgylt Kalck og Disk.
- 1 stor Nye Bibbell.
- 1 anden Liden Bibbell.
- 1 Gradual.
- 1 Psalmebog.
- 1 Ordinans.
- 1 Pasional.
- 1 Messehagell.
- 1 Messeserck.

Noch en gammel.

- 1 Alterdug gammell.
- 2 Alter Stager aff Kobber.
- 1 Funte Becken aff Mesing.
- 1 Øxsse.
- 1 Jehrn Stang som Er Bræcket.

Den store Kalk er af forgyldt Sølv. Foden er seksdelt, midt paa af gennembrudt Arbejde med 6 Englehoveder; nederst 6 runde Tunger, som hviler paa en blondeagtig Kant; paa den ene et Krucifiks. Under Foden staar 1561. Bægeret er fornyet (sign. Hertz). Hele Kalken er 21 cm. høj. (Sagn se Hist. Samf. Aarb. 1910).

Den store Disk er af Sølv, 16 cm i Tværmaal. Midt paa ses foran et Kors en Haand med 3 oprakte Fingre. I Kanten Frelserens Mærke: I H S.

Den lille Kalk har Form som den store. I Foden er et Gemme til Oblater. Under Foden staar med store Bogstaver: Denne - Kalck - oc - Disk - Hører - Karlslunde - Kircke - til - Bekostid - af - Her -

Hans - Kiuse - den - Tid - Sognepreste - oc - Kirke - Vere - Aar - 1-5-9-9.

Oblatæsken er aflang og af Sølv. Aabenbart oprindelig et Familieeje. Paa Laaget staar: Givet Carls- lunde og Carlstrup Menigheder den 28. Juni 1842 af Sog- nepræsten P. J. Sundorph til Brug ved Communionen.

Under Bunden er ridset ^{PM} 1716:
^{MR}

Alterdugen er selvfølgelig fornyet mange Gange i Aarenes Løb. I 1910 forærede en Kreds af Sognets Kvin- der Kirken en kunstfærdig syet Alterdug.

Alterstagerne er af Malm, vejer hver 4,75 kg. De er ikke ganske ens; men den ældste er mulig den samme, hvorm der i 1647 skrives, at den var „tvert ofver“; den bærer Spor deraf. I 1661 nævnes baade „2 Kaaber alter stager og 2 gml. Alter stager“; men i 1663 skrives om de to gml., at de er „Aff fienden i dend Unde tid Bortroffvet“ (tillige med en Messesærk og en Alterdug).

Lysekroner. Den 19. Decbr. 1907 ophængtes i Kirken 4 nye Lysekroner, 3 i Skibet til 12 Lys hver, 1 i Taarnet til 6 Lys. De tændtes første Gang Juleaften 1907. Samtidig anbragtes et Køkøstæppe over hele Kirken og en 7-armet Alterstage. Pengene indkom ved en Basar i Præstegaarden 24. Juni 1907. I gammel Tid havde Kirken en Ligbør og Ligklæder (Tæppe), som laantes ud, saaledes i 1642 til Sollerød og Jersie. Der betaltes $\frac{1}{2}$ Dlr. i Leje.

Kirkens Klokker. Om de gamle Klokker skriver Provst Lorentzen 1755:

Paa den største er nogle gamle Monke-Bogstaver at see, men kand ikke samles noget deraf, fordi den er sprukken og hænger paa saadant et Sted, at det er ikke got, at komme op over den, desforuden vil omstøbes, naar det eengang bliver.

Paa den mindste staar: Verbum Dei mant in æter- num Anno Domini 1588.

Paa de nuværende Klokker staar:

Paa den store (91 cm i Tværmaal):

GUD ALLENE ÆREN. STØBT AF D: C: HERBST
HOF KLOKKESTØBER KJØBENHAVN. DISSE 2DE
KLOKKER HAR HR. JUSTITSRAAD M. v. GIØE TIL
GJEDDESDAHL PAA EGEN BEKOSTNING LADET
OMSTØBE AO. 1793. SOLI DEO GLORIA.

Paa den lille (75 cm i Tværmaal):

1793: GUD ALLENE ÆREN. STØBT AF D: C:
HERBST HOF KLOKKESTØBER KJØBENHAVN. ORA
& LABORA DOMINO COMMITTE FUTURA AO. 1793.¹⁾

I en Bjælke er skaaret: ANO 1683 DA BLEF DET
KLOVERCK SET.

Kirkelam. Se Hist. Samf. Aarbog 1910.

Et forsvundet Kirkeur. I Kirketaarnet har for-
hen været et Ur, hvis Skive sad ret lavt paa Vestsiden. Hullet
(42 × 42 cm), hvorigennem Visernes Akse gik ud, er der
endnu, ligesom der paa Muren udvendig er Rester af en
Murhage, der bar den store Træskive, der har været ca.
1,25 m i Tværmaal.

Uret er ældre end fra 1641; dette Aars Regnskab (se
foran) viser, at der gaves 6 Daler aarlig for at stille (trække)
det, og der brugtes for $\frac{1}{2}$ Dlr. Olie; det var i mange Aar
en staaende Udgift. 1651 faar Christen Smed 2 M. for
„noget til Sejrvirket“. 1656 hentede man Hans Seir-
mager i Roskilde for at bese dets Brøstfældighed; han
fik 27 Dlr. „for det at flie, hvor det var brøstfældig, och
det at Renouere“. Han maatte dog have det ud til Ros-
kilde for at lave det, og han havde 2 Karle med herude
for at tage det ned. 7 Aar efter maa det atter repareres
(5 Dlr.); dertil blev endvidere brugt 1 Pægl Olie, 10 Sk.,
og 1 Skp. Kul (4 Sk.). 2 Aar senere faar det atter en
lille Reparation. Saa hengaar der 80 Aar, inden vi atter
hører noget om det. Paa Landemodet den 3. Juni 1744
oplæses et kgl. Reskript, der indskærper Provsterne at
indhente Præsternes Underretning om Kirkeure. Fra Karls-
lunde meldte da Pastor Lorentzen: „I Carlslund Kirke

¹⁾ Klokkerne er noget haarde i Tonerne, som nærmest er c og a

Nogle Maal. Taarnet er 17 m højt. Mærkeligt nok har Vestgavlen af Taarnet kun 4 Takker, medens der er 5 mod Øst. Skibet er 10,7 m til Tagryggen; Korets Østgavl 11,1 m høj. Hele Kirken er udvendig 26 m lang, Taarnet 6,3 m bredt. Koret 7,15 m. Indvendig er Kirken 24,4 m lang; Bredden er i Taarnet 4,2 m, i Skib og Kor 5,35 m, Hvælvingernes Højde er 5 m. Kvindernes Indgang var 2,2 m høj.

Kirkevænger. Fra 1618 til 1672 nævnes følgende Mænd:

1618: Laur. Simens og Jørgen Due, Calslund.

1619: Jørgen Dues og Siemens Arvinger.

1620: Jørg. Due og Niels Jørgensen, Crsl.

1621—22: Niels Jørgensen og Hans Matzen, Crsl.

1623—25: Niels Andersen, Mosede, og Mort. Jensen,

Crsl.

1626: Ole Due og Jens Simensen.

1627—28: Jørgen Due og Jens Simensen.

1629: Jørg. Due og Lauritz Nielsen.

1630: Niels Mogensen og Laur. Nielsen.

1631: Niels Matzen.

1632: Niels Matzen og Michel Andersen.

1633—37: Hans Nielsen og Michell Lauridsen.

1638: Ingen nævnt.

1639: Michel Lauritzen og Hans Nielsen.

1640 Ingen nævnt.

1641—47: Martin Hansen og Jens Monsen.

1648—49: Peder Pedersen, Mosede, og Søren Jensen, Crsl.

1650—65: Søren Jensen og Michel Lauritzen.

1666—69: Laurids Michelsen og Niels Jensen.

1670—72: Oluf Pedersen og Anders Due.

1685: Peder Madtøn.

Kirkevængerne skulde i gamle Dage svare til Kirkens Penge og aflægge Regnskab hvert Aar; i Reglen fik de Præsten til at skrive det. Af Beholdningen laantes Penge ud. 1629 laaner saaledes Chr. IV. 200 Dlr., senere andre 200. Kirkeskensved (Skiendsvedmagle) laante engang 60

Dlr., som blev helt eftergivet i 1657, hvilket ses af en Note i Regnskabet: „Och eftersom Kirkeværgerne til Skensvedmagle Kirke sig beklager, at samme Kirke er meget fattig, saa de Renterne (3 Dlr.) udi nogle Aar har maattet udlægge, saa skal paa H. K. Majt. videre naadige Behag forbemeldte Skensvedmagle Kirke efter denne Dag være fri for ovenn. 60 Dlr. med sine Renter, som den af Carlslund Kirke laant har, hvilke 60 Dlr. Kirkeværgerne til Carlsl. Kirke saaledes til Udgift har at opføre.“

Samme Aar faar Substituten (Busse) for hans befindt- lige Armods Skyld 2 Dlr. Og Sognepræsten, Hr. Peder Corfidtzen, til Foræring og Omkostning 30 Dlr., „som han har anvendt, før han kom til Kaldet“.

1657—60 eftergives Kirkeværgerne i Carlsl. Renterne af Beholdningen „formedelst disse forbigangne besværlige Krigstider“.

Var der større Arbejder ved Kirken, fik Kirkeværgerne gerne 3 Dlr. for deres Umag, ellers nævnes intet om deres Løn.

I 1647 betalte Kirken 350 Dlr. til Regens Kirkens (Trinitatis K.) Bygning i København, i 1649 atter 225 Dlr.

Ovenstaaende Oplysninger om Karlslunde Kirke er samlede ud af Kirkens ældste Regnskabsbog (1618—71), der gemmes paa Provinsarkivet, og fra „Synodalia rescripta“, der gemmes i Karlslunde Præstegaard. Endvidere fra Synsprotokoller og Kirkebøger. Jeg beklager meget, at den nyere Tids Regnskaber ikke har kunnet skaffes til Veje.
